

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.7.1.2>

TWORZENIE KOMPETENCJI ANGLOJĘZYCZNYCH W CZYTANIU U UCZNIÓW SZKÓŁ GIMNAZJALNYCH INSTYTUCJI SZKOLNICTWA ŚREDNIEGO ZA POMOCĄ TECHNOLOGII INNOWACYJNYCH

Iryna Vlasiuk

*aspirant Katedry Filologii Angielskiej
Tarnopolskiego Narodowego Uniwersytetu Pedagogicznego imienia Wołodomyra Hnatiuka,
nauczyciel języka angielskiego i niemieckiego
Tarnopolskiego Zespołu Edukacyjno-Wychowawczego „Szkoła-Collegium Patriarchy Josyfa Slipego”
(Tarnopol, Ukraina)
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-6862-697X>
vlasiukvi@outlook.com*

Adnotacja. Autor przeanalizował warunki kształtowania anglojęzycznych kompetencji w czytaniu u uczniów klas gimnazjalnych instytucji szkolnictwa średniego za pomocą technologii innowacyjnych. Postanowienia artykułu naukowego wskazują, że dzięki czytaniu w języku angielskim uczniowie wzbogacają aktywne i pasywne słownictwo, tworzą umiejętności grammatyczne i uczą się kultury mowy. Zbadano nowoczesną formę pracy w środowisku edukacyjnym – STEM-edukacja oparta na idei uczenia się z zastosowaniem podejścia interdyscyplinarnego i stosowanego w nauce języka angielskiego, w szczególności w czytaniu. Okazało się, że wdrożenie innowacyjnych technologii w zakresie możliwości dydaktycznych pozwala skutecznie kształtować umiejętność czytania. Na podstawie badania stwierdzono kształtowanie anglojęzycznych kompetencji w czytaniu u uczniów klas gimnazjalnych instytucji szkolnictwa średniego za pomocą technologii innowacyjnych.

Słowa kluczowe: technologie innowacyjne, umiejętności i zdolności, edukacja STEM, kompetencje w czytaniu, Internet, teksty autentyczne.

FORMATION OF ENGLISH READING COMPETENCE IN SENIOR STUDENTS OF GENERAL SECONDARY EDUCATION INSTITUTIONS MEANS OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES

Iryna Vlasiuk

*PhD Student at the Department of English Philology
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University (Ternopil, Ukraine),
Teacher of English and German
School-collegium by Patriarch Josyf Slipyi (Ternopil, Ukraine)
ORCID ID: 0000-0002-6862-697X
e-mail: vlasiukvi@outlook.com*

Abstract. The author analyzes the conditions for the formation of English-language competence in reading among high school students of general secondary education institutions by means of innovative technologies. In this scientific article, it is indicated that with the help of reading in English, students enrich their active and passive vocabulary, form grammatical skills, and study the culture of speech. The modern form of work in the educational environment – STEM-education, based on the idea of teaching with the use of interdisciplinary and applied approaches in the study of the English language, in particular in reading, is studied. It was found that the introduction of innovative technologies for didactic capabilities allows you to effectively form the reading skill. On the basis of the study, a conclusion is made about the formation of English-language competence in reading in high school students of general secondary education institutions by means of innovative technologies.

Key words: innovative technologies, skills, STEM-education, reading competence, Internet, authentic texts.

ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ЧИТАННІ В УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ ЗАКЛАДІВ ЗСО ЗАСОБАМИ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Ірина Власюк

*аспірант кафедри англійської філології
Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка
(Тернопіль, Україна),
вчитель англійської та німецької мов
Тернопільського навчально-виховного комплексу «Школа-колегіум патріарха Йосифа Сліпого»
(Тернопіль, Україна)
ORCID ID: 0000-0002-6862-697X
e-mail: vlasiukvi@outlook.com*

Анотація. Автором проаналізовано умови формування англомовної компетентності в читанні в учнів старших класів закладів загальної середньої освіти засобами інноваційних технологій. У положеннях наукової статті зазначено, що за допомогою читання англійською мовою в учнів збагачується активний і пасивний словниковий запас, формуються граматичні навички, відбувається вивчення культури мови. Досліджено сучасну форму роботи в освітньому середовищі – STEM-освіту, яка базується на ідеї навчання із застосуванням міждисциплінарного та прикладного підходів у вивченні англійської мови, зокрема в читанні. З'ясовано, що впровадження інноваційних технологій за дидактичними можливостями дає змогу ефективно формувати навичку читання. На основі дослідження зроблено висновок щодо формування англомовної компетентності в читанні в учнів старших класів закладів загальної середньої освіти засобами інноваційних технологій.

Ключові слова: інноваційні технології, вміння та навички, STEM-освіта, компетенція в читанні, мережа Інтернет, автентичні тексти.

Вступ. Останнім часом значно змінився статус іноземної мови в українському суспільстві. Знання іноземних мов стало необхідністю. Цінність випускника на ринку праці в умовах активного розвитку міжнародних контактів суттєво визначається рівнем його мовної підготовки.

Основна частина. Мета статті полягає в дослідженні засобів інноваційних технологій задля формування англомовної компетентності в читанні в учнів старших класів закладів загальної середньої освіти (далі – ЗСО).

Завдання статті:

- розкрити сутність англомовної компетенції учнів старших класів;
- проаналізувати засоби інноваційних технологій, які сприяють формуванню англомовної компетенції в читанні;
- розглянути особливості використання STEM-технологій на уроках англійської мови;
- розробити рекомендації щодо формування англомовної компетентності в читанні в учнів старших класів закладів ЗСО засобами інноваційних технологій.

Теоретичні та практичні аспекти інформатизації освіти досліджені у працях М. Жалдака, Н. Морзе, Ю. Рамського, Є. Смирнкової-Трибульської, О. Співаковського та ін.

Щодо проблем інноваційного, науково-дослідного мислення учителя та учня, то цим займалися такі вчені, як Т. Андрущенко, С. Буліга, С. Бревус, В. Величко, К. Гуляев, В. Камишин, Е. Клімова, О. Комова, О. Лісовий, Л. Ніколенко, Р. Норчевський, М. Попова, В. Приходнюк, І. Чернецький, М. Harrison, D. Langdon, V. Means, E. Peters-Burton, N. Morel, J. Confrey, A. House тощо.

Методикою формування англомовної компетентності в читанні займалися багато вчених, зокрема, М. Біболетова, Й. Берман, С. Гапонова, З. Кличникова, Є. Мусницька, К. Онищенко, В. Черниш та ін.

Вивчення іноземної мови для багатьох учнів старших класів є процесом досить складним і навіть виснажливим, а особливо, якщо йдеться про читання. Однією з причин є те, що в більшості учнів відсутнє усвідомлення важливості володіння іноземною мовою, зокрема англійською, хоча в сучасному світі, де знання іноземних мов є необхідністю.

Нині вчені наголошують на пріоритетності пошуку шляхів і засобів створення умов саме для формування англомовної компетентності в читанні в учнів старших класів. Тому, враховуючи серйозну і велику зацікавленість учнів інноваційними технологіями, вважаємо за необхідне використовувати їх як інструмент під час уроків англійської мови.

Якісна мовна підготовка учнів неможлива без використання сучасних інноваційних освітніх технологій. Сучасні інноваційні технології в освіті – це використання інформаційних та комунікаційних технологій, організація проектною діяльності, робота з освітніми комп'ютерними і мультимедійними програмами, дистанційні технології в навчанні іноземних мов, створення презентацій у програмному середовищі Microsoft Power Point, використання ресурсів всесвітньої мережі Інтернет та ін.

Ці технології допомагають реалізувати особистісно-орієнтований підхід в освіті, забезпечують індивідуалізацію та диференціацію завдань з урахуванням здібностей дітей, їхнього рівня знань.

Отже, ефективні освітні технології – це способи реалізації змісту освітнього процесу, передбаченого програмами, що включає в себе систему форм, методів і засобів освіти, завдяки яким забезпечується найбільш ефективне досягнення цілей. Щодо педагогічної технології, то це науково обґрунтований вибір характеру впливу в процесі взаємодії учителя з учнями, вироблений із метою максимального розвитку особистості як суб'єкта навколишньої дійсності.

Сучасні інноваційні технології навчання – це, насамперед, способи реалізації освітньої програми, які передбачають різноманітність форм, методів, засобів навчання, завдяки яким найбільш ефективно досягаються поставлені цілі, що відповідають вимогам сучасного суспільства. Завдання сучасного вчителя полягає в тому, щоб створити умови практичного оволодіння мовою для кожного учня, вибрати такі методи і форми навчання, які дали б змогу кожному учню проявити свою активність, творчість, індивідуальність та ін.

Варто наголосити, що процес читання справляє значний вплив на формування особистості. За допомогою цієї компетентності в учнів збагачується активний і пасивний словниковий запас, формуються граматичні навички, відбувається вивчення культури мови. Однією з основних проблем навчання читання є проблема відбору текстів і чітка організація роботи з ними, а вдосконалення традиційних форм навчання і пошук нових засобів, форм, методів, адекватних цілям розвитку учасників освітнього процесу, є актуальною проблемою сучасної освіти (Андрєєва, 2004: 7).

У процесі читання формуються такі вміння та навички:

- лексичні та граматичні навички читання;
- перцептивні навички читання (техніка читання);
- вміння обирати матеріал залежно від інтересів, вподобань та необхідності;
- вміння читати швидко, здогадуватись та передбачати;
- користуватися словником і довідковою літературою;
- уміння зрозуміти основну ідею і сенс та загальний зміст тексту;
- уміння вибирати головне з тексту (Борецька, 2012: 5).

Ці вміння розвиваються в процесі читання текстів різних жанрів (художніх, публіцистичних, наукових, довідкових та т. д.).

Щодо компетентності в читанні, то це своєю чергою здатність читати автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту в умовах опосередкованого спілкування. Складниками компетентності в читанні є вміння, навички, знання, а також комунікативні здібності, а саме – здібності до читання (Борецька, 2012: 4).

Вивчаючи англійську мову, учень старшої школи має не просто володіти всіма видами читання, але й легко переходити від одного виду до іншого залежно від зміни мети отримання інформації з цього тексту.

З огляду на цільову установку виділяють переглядове читання (читання із загальним розумінням, не вдаючись у подробиці), ознайомлювальне читання (витяг основної інформації з тексту), читання задля вивчення (максимально повне і точне розуміння всієї інформації та її осмислення) та пошукове читання (швидке знаходження в тексті потрібних фактів, характеристик, дат, інструкцій і т. д.).

Учні старших класів мають навчитися читати (з повним розумінням) тексти, побудовані на знайомому мовному матеріалі; знаходити необхідну інформацію у текстах різнопланового характеру (значення незнайомих слів розкривається на основі здогадки, малюнка, схожості з рідною мовою, пояснень у коментарі); переглядати текст чи серію текстів із метою пошуку необхідної інформації. Обсяг текстів для читання в 10–11 класі – не менше 1900 друкованих одиниць. Згідно із Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти (Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment, 2001: 201), учні старшої школи продовжують оволодіння компетенцією в читанні з метою досягнення рівня B1 (рівень стандарту), рівня B1 (академічний рівень) чи рівня B2 (рівень філологічної профільної підготовки).

З огляду на вищезазначене виникає необхідність реалізувати та впроваджувати сучасні методики володіння іноземною мовою. Інтеграція техніки, науки, мистецтва і мови в сучасному суспільстві сприяло появі сучасної форми роботи в освітньому середовищі – STEM-освіти, яка базується на ідеї навчання із застосуванням міждисциплінарного та прикладного підходу. Замість того, щоб вивчати окрему дисципліну, STEM інтегрує їх в єдину схему навчання.

STEM – це акронім: S – science, T – technology, E – engineering, M – mathematics, тобто природничі науки, технологія, моделювання, математика.

В Україні спостерігається підвищена зацікавленість до навчання за STEM-напрямами, адже це великий вибір можливостей професійного розвитку, надання учням доступу до технологій. Нині є кілька варіантів терміна STEM із доповненнями, зокрема: STEAM – до чотирьох дисциплін додається мистецтво (A – Arts (мистецькі дисципліни)); STREAM – приєднується читання + письмо (Reading+wRiting).

Саме інтегровані уроки є особливою формою наскрізного STEM-навчання, вони спрямовані на встановлення міжпредметних зв'язків, що сприяють формуванню в учнів цілісного, системного світогляду, актуалізації особистісного ставлення до питань, що розглядаються на уроці. Інтегровані уроки можуть проводитись двома шляхами: об'єднання схожої тематики кількох навчальних предметів; формування інтегрованих курсів або окремих спецкурсів шляхом об'єднання навчальних програм таких предметів (Гірний, 2016: 2).

Інтегроване навчання є чинною моделлю активізації інтелектуальної діяльності та розвивальних прийомів навчання. Воно зобов'язує до використання різноманітних форм викладання, що має значний вплив на ефективність сприйняття учнями навчального матеріалу.

Через інтеграцію здійснюється особистісно зорієнтований підхід до навчання, тому що учень сам може вибирати «опорні» знання з різних предметів із максимальною орієнтацією на суб'єктивний досвід, що склався в нього під впливом як попереднього навчання, так і більш широкої взаємодії з навколишньою дійсністю (Гірний, 2016: 2).

STEM-технології вимагають від учнів великих здібностей до критичного мислення, уміння працювати як у команді, так і самостійно. У сучасній українській школі в процесі вивчення багатьох дисциплін, а також англійської мови безпосередньо вже зроблені перші кроки до впровадження системи STEM-навчання (Гірний, 2016: 2).

Теоретичний аналіз джерел із питань STEM-освіти дав змогу виділити три ключові особливості STEM-освіти, що відрізняють її від традиційної системи навчання та допомагають у формуванні англомовної компетенції в читанні. Суть їх полягає в такому:

- завдяки STEM-освіті в дітей з'являється більше часу і можливостей для самостійної підготовки, вони вчаться визначати проблеми та шукати необхідний матеріал, усе це проходить в автономному самостійному порядку шляхом активної цілеспрямованої і усвідомленої діяльності;

– завдяки участі в командній роботі в учнів старших класів з'являється змога ділитися своїми аналітичними і творчими знахідками з іншими учасниками команди. Діти вирішують проблеми, створюють проекти спільно;

– в рамках STEM-освіти культивується і заохочується взаємопідтримка і взаємодопомога в процесі вирішення навчальних завдань.

На уроках англійської мови учні старших класів мають змогу читати науково-популярні тексти за тематикою, пов'язаною зі STEM. Таким чином, буде відбуватися формування англомовної компетентності в читанні. Учні можуть краще відпрацювати такі навички роботи з текстом, як аналіз, інтерпретація прочитаного і постановка питань.

На багатьох сайтах, зокрема Newsela, можна знайти величезну кількість статей у різних наукових тематиках із завданнями з лексики і письма, а також квізи на розуміння прочитаного. Окрім того, учні старших класів вчать використовувати оціночні судження і емоційно-оціночні засоби, висловлювати емоційне ставлення до прочитаного, аргументувати свою позицію, розповідати англійською мовою і міркувати в рамках вивченої тематики і проблематики, наводити приклади й аргументи, описувати події, викладати факти. І це дуже схоже на те, чим займаються вчені. Читаючи наукові тексти, учні також зможуть опанувати майстерність написання тез і гіпотез, вивчення й аналізу фактів і даних, розробляти моделі сучасної індустрії, створювати проекти, а також аналізувати матеріал та робити висновки, пов'язувати їх із життєвими ситуаціями, з власним володінням іноземною мовою. Це своєю чергою дасть їм змогу бути більш упевненими у власних можливостях, навчитися йти до поставленої мети, долати перешкоди (Кікоть, 2019: 65).

Вважаємо, що STEM-навчання підвищує мотивацію учнів до читання текстів, що своєю чергою формує мовну компетентність, зацікавленість до вивчення мови. На уроках англійської учні є не пасивними спостерігачами, а пошуковцями, творцями нового, і тому вони краще запам'ятовують те, що «відкрито» ними самими (Матаг, 2018: 10).

Сучасна освіта у світовому масштабі націлена на залучення STEM-освіти в русло традиційної освіти. Це пояснюється тим, що STEM-освіта дає змогу включати дітей в усвідомлену активну діяльність, тим самим забезпечуючи успіх майбутніх дорослих у світі інформаційних технологій, старшокласники з великим задоволенням читають тексти і тим самим збагачують свої знання, словниковий запас. Усе це стає можливим завдяки міждисциплінарному прикладному характеру STEM-освіти. Так, STEM-освіта є однією з яскравих інновацій XXI століття, при цьому воно поєднує елементи педагогіки інновацій, педагогіки мистецтва, сучасних педагогічних технологій (Кікоть, 2019: 63). Ефективність такого підходу пов'язана з практичною реалізацією синергії різних галузей знання в процесі освіти молодих українців.

Окрім зазначеного, величезний інтерес до читання на уроках англійської в учнів викликає використання комп'ютерних програм.

Використовуючи інформаційні ресурси мережі Інтернет і інтегруючи їх у навчальний процес, можна більш ефективно вирішувати низку дидактичних задач на уроці, а саме:

- робити заняття більш наочними;
- підвищувати інтенсивність навчального процесу;
- забезпечувати миттєвий зворотний зв'язок;
- формувати стійку мотивацію;
- активізувати розумові здібності;
- залучати до роботи пасивних учнів;
- формувати вміння, щоб забезпечити інформаційну компетентність;
- привчати учнів до самостійної роботи з матеріалами;
- реалізувати особистісно орієнтований і диференційований підходи до навчання (Горбач, 2008: 3).

У цьому контексті варто наголосити, що інноваційні засоби – це сукупність інтегрованих засобів технічного і програмно-апаратного характеру, а також інформації, призначеної для публікації в мережі (Гайнова, 2005).

На уроках іноземної мови, а також для виконання самостійних завдань вдома можна скористатися такими Інтернет-ресурсами:

- електронні навчальні посібники;
- відео- та аудіоматеріали;
- інтерактивні завдання на читання;
- онлайн-словники;
- онлайн-тести;
- онлайн-ігри, які теж спрямовані на формування англомовної компетенції в читанні;
- онлайн-конкурси і олімпіади (Капітонов, 2006: 12).

Для здійснення контролю можуть бути використані вправи, запропоновані для формування компетентності в читанні. Також контроль може здійснюватись за допомогою інформаційних технологій, а саме інтернет-тестування. З метою контролю рівня сформованості широко використовують різні види тестових завдань. Вибір способу контролю зумовлюється низкою факторів, передусім ступенем навчання мови, а також видом читання,

Висновки. Таким чином, нині неможливо уявити навчальний процес без використання інноваційних технологій. Такого роду технології міцно закріпились в сучасній системі освіти. Нині викладач іноземної мови має масу можливостей, що допомагають проводити свої заняття цікавими та пізнавальними, сприяють більш активній діяльності учнів, окрім того, формують у них англомовну компетенцію в читанні.

Порівняно з традиційним методом навчання, нові впровадження в навчання неминуче змінюють роль педагога. Його завданням стають збільшення самостійної роботи учнів, підтримка та розвиток особистості. Таке навчання дає змогу підвищити мотивацію до навчання, значно підвищує інтерес до навчання, а також дає хороші результати з формування комунікативних навичок. На успішність читання впливають умови сприйняття писемних текстів, індивідуально-психологічні особливості самого читача та мовні характеристики тексту. Навчання різних видів читання (ознайомлювального, переглядового та вивчаючого) з різними комунікативними цілями здійснюється в умовах уже сформованих навичок читання завдяки систематичній роботі з нескладними навчальними текстами, робота з якими залишається одним із найдієвіших засобів навчання, що формує пізнавальні інтереси школярів.

Вважаємо, що на уроках англійської мови для формування компетенції читання варто застосовувати автентичні, напівавтентичні та навчальні тексти. До іншомовних текстів для читання пред'являються певні вимоги, а саме: пізнавальна цінність текстів, науковість їх змісту, відповідність змісту текстів віковим особливостям та інтересам учнів, виховний та розвиваючий потенціал текстів, наявність різних форм мовлення. Впровадження комп'ютерних навчальних програм та електронних посібників є ефективним для розвитку компетенції в читанні. Постійна робота, яка буде спрямована на формування компетентності в читанні дасть хороші результати: учні успішно оволодівають цим видом діяльності. Вагомість читання підкреслює те, що рівень сформованості компетенції читання зумовлює ефективність формування компетентності в говорінні.

Список використаних джерел:

1. Андрєєва В.М. Інновації на уроках. *Англійська мова та література*. 2004. № 29.
2. Борецька Г. Методика формування іншомовної компетентності у техніці читання. *Іноземні мови*. 2012. № 1. С. 3–8.
3. Гайнова О.М. Проектна діяльність учнів на уроках англійської мови. *Англійська мова та література*. 2005. № 3.
4. Гірний О. STEM-освіта: термінологія та методологія. *Біологія і хімія в рідній школі*. 2016. № 2. С. 33–37.
5. Горбач Л. Інноваційні технології на уроці німецької мови. Київ : Шкільний світ, 2008.
6. Капітонов П.В. Використання Нових інформаційних технологій у середній школі в процесі навчання. *Англійська мова та література*. 2006. № 32.
7. Кікоть Г. STEM-освіта як засіб формування критичного мислення учнів на уроках англійської мови. *Таврійський вісник освіти*. 2019. № 1. С. 62–69.
8. Матаг Д. Кейси для STEM-уроків. *Освіта України*. 2018. № 46. С. 10.
9. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment. 2001. 273 p.

References:

1. Andriieva, V.M. Innovatsii na urokakh. [Innovations on the lessons]. *Anhlijs'ka mova ta literatura*. 2004. № 29 [in Ukrainian].
2. Borets'ka, H. Metodyka formuvannia inshomovnoi kompetentnosti u tekhnitsi chytannia. [Methods of forming foreign language competence in reading technique]. *Inozemni movy*. 2012. № 1. S. 3–8. [in Ukrainian].
3. Hajnova, O.M. Proektna diial'nist' uchniv na urokakh anhlijs'koi movy. [Project activities of students in English lessons]. *Anhlijs'ka mova ta literatura*. 2005. № 3 [in Ukrainian].
4. Hirnyj, O. STEM-osvita: terminolohiia ta metodolohiia. [STEM education: terminology and methodology]. *Biolohiia i khimiia v ridnij shkoli*. 2016. № 2. S. 33–37. [in Ukrainian].
5. Horbach, L. Innovatsijni tekhnolohii na urotsi nimets'koi movy. [Innovative technologies in German lesson]. Kyiv : Shkil'nyj svit, 2008. [in Ukrainian].
6. Kapitonov, P.V. Vykorystannia Novykh informatsijnykh tekhnolohij u serednij shkoli v protsesi navchannia. [Use of New Information Technologies in High School of the Learning Process]. *Anhlijs'ka mova ta literatura*. 2006. № 32. [in Ukrainian].
7. Kikot', H. STEM-osvita iak zasib formuvannia krytychnoho myslennia uchniv na urokakh anhlijs'koi movy. [STEM education as a means of forming students' critical thinking in English lessons]. *Tavrijs'kyj visnyk osvity*. 2019. № 1. S. 62–69. [in Ukrainian].
8. Matat D. Kejsy dlia STEM-urokiv. [Cases for STEM lessons]. *Osvita Ukrainy*. 2018. № 46. S. 10. [in Ukrainian].
9. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment. 2001. 273 p. [in English].